Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Ottende Afdeling)

19. september 2024*

»Præjudiciel forelæggelse – retligt samarbejde på det civilretlige område – insolvensbehandling – forordning (EU) 2015/848 – artikel 3 – international kompetence – centret for hovedinteresserne for en fysisk person, der udøver en aktivitet som selvstændigt erhvervsdrivende – begrebet »hovedforretningssted« – begrebet »forretningssted« – formand for tilsynsrådet i et aktieselskab«

I sag C-501/23,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Bundesgerichtshof (forbundsdomstol, Tyskland) ved afgørelse af 29. juni 2023, indgået til Domstolen den 7. august 2023, i sagen

DL

mod

Land Berlin,

har

DOMSTOLEN (Ottende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, N. Piçarra, formanden for Tredje Afdeling, K. Jürimäe (refererende dommer), som fungerende dommer i Ottende Afdeling, og dommer N. Jääskinen,

generaladvokat: L. Medina,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

– DL ved Rechtsanwalt T. Winter,

– Europa-Kommissionen ved C. Vollrath og W. Wils, som befuldmægtigede,

* Processprog: tysk.

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 3, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2015/848 af 20. maj 2015 om insolvensbehandling (EUT 2015, L 141, s. 19), sammenholdt med denne forordnings artikel 2, nr. 10).

2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem DL og Land Berlin (delstaten Berlin, Tyskland) vedrørende en insolvensprocedure, som sidstnævnte har indledt mod DL.

Retsforskrifter

3 Følgende fremgår af 23., 24., 28., 37. og 38. betragtning til forordning 2015/848:

»(23) Ved denne forordning bliver det muligt at indlede hovedinsolvensbehandlingen i den medlemsstat, hvor centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig. En sådan hovedinsolvensbehandling har universel gyldighed og sigter mod at omfatte alle skyldnerens aktiver. For at beskytte de mange forskellige interesser gør denne forordning det muligt at indlede en sekundær insolvensbehandling, som afvikles parallelt med hovedinsolvensbehandlingen. Den sekundære insolvensbehandling kan indledes i den medlemsstat, hvor skyldneren har et forretningssted. Den sekundære insolvensbehandling har kun virkning for de aktiver, som befinder sig på den pågældende medlemsstats område. Ufravigelige regler om samordning med hovedinsolvensbehandlingen sikrer den nødvendige ensartethed i [Den Europæiske Union].

(24) Når der er indledt en hovedinsolvensbehandling vedrørende en juridisk person eller et selskab i en anden medlemsstat end den, hvor den juridiske person eller selskabet har sit registrerede hjemsted, bør det være muligt at indlede en sekundær insolvensbehandling i det registrerede hjemsteds medlemsstat, forudsat at skyldneren udøver en økonomisk aktivitet under anvendelse af menneskelige midler og reelle produktionsfaktorer i denne stat i overensstemmelse med Den Europæiske Unions Domstols retspraksis.

[...]

(28) Når det fastlægges, hvorvidt centret for skyldnerens hovedinteresser er identificerbart for tredjemand, bør der tages særligt hensyn til kreditorerne og deres opfattelse af, hvor en skyldner forvalter sine interesser. Dette kan kræve, at kreditorer i tilfælde af ændring af centret for hovedinteresserne i god tid informeres om den nye beliggenhed, som skyldneren udøver sine aktiviteter fra, f.eks. ved at henlede opmærksomheden på adresseændringen i handelskorrespondance eller ved at offentliggøre den nye beliggenhed via andre passende midler.

[...]

(37) Forud for indledningen af hovedinsolvensbehandlingen bør retten til at indgive begæring om indledning af insolvensbehandling i den medlemsstat, hvor skyldneren har et forretningssted, begrænses til lokale kreditorer og offentlige myndigheder eller til tilfælde, hvor der ikke kan indledes hovedinsolvensbehandling i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, hvor centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig. Grunden til denne begrænsning er, at det kun i strengt nødvendige tilfælde skal være muligt at indgive begæring om indledning af territoriale insolvensbehandlinger, inden hovedinsolvensbehandlingen er indledt.

(38) Når først hovedinsolvensbehandlingen er indledt, begrænser denne forordning ikke retten til at indgive begæring om indledning af insolvensbehandling i den medlemsstat, hvor skyldneren har et forretningssted. Insolvensbehandleren for hovedinsolvensbehandlingen eller enhver anden, som har kompetence hertil efter lovgivningen i den pågældende medlemsstat, kan indgive begæring om indledning af en sekundær insolvensbehandling.«

4 Denne forordnings artikel 2, nr. 10), definerer »forretningssted« som »ethvert sted, hvorfra en skyldner udøver eller i den periode på tre måneder, der er gået forud for begæringen om indledning af hovedinsolvensbehandlingen, har udøvet en ikkeforbigående økonomisk aktivitet under anvendelse af menneskelige midler og materielle aktiver«.

5 Forordningens artikel 3 med overskriften »International kompetence« bestemmer:

»1. Retterne i den medlemsstat, på hvis område centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig, har kompetence til at indlede insolvensbehandling (»hovedinsolvensbehandling«). Centret for skyldnerens hovedinteresser er det sted, hvor skyldneren normalt forvalter sine interesser, og som er identificerbart for tredjemand.

For selskabers og juridiske personers vedkommende anses det registrerede hjemsted for at være centret for skyldnerens hovedinteresser, medmindre andet godtgøres. Denne formodning finder kun anvendelse, hvis det registrerede hjemsted ikke er flyttet til en anden medlemsstat inden for en periode på tre måneder forud for begæringen om indledning af insolvensbehandling.

For selvstændigt erhvervsdrivende fysiske personer anses centret for deres hovedinteresser for at være deres hovedforretningssted, medmindre andet godtgøres. Denne formodning finder kun anvendelse, hvis den fysiske persons hovedforretningssted ikke er flyttet til en anden medlemsstat inden for en periode på tre måneder forud for begæringen om indledning af insolvensbehandling.

For enhver anden fysisk persons vedkommende anses centret for den fysiske persons hovedinteresser [for] at være det sted, hvor vedkommende har sit sædvanlige opholdssted, medmindre andet godtgøres. Denne formodning finder kun anvendelse, hvis det sædvanlige opholdssted ikke er flyttet til en anden medlemsstat inden for en periode på seks måneder forud for begæringen om indledning af insolvensbehandling.

2. Befinder centret for skyldnerens hovedinteresser sig på en medlemsstats område, har retterne i en anden medlemsstat kun kompetence til at indlede insolvensbehandling mod denne skyldner, hvis den pågældende har et forretningssted på denne anden medlemsstats område. Denne insolvensbehandling kan kun omfatte den del af skyldnerens aktiver, som befinder sig på sidstnævnte medlemsstats område.

3. Er der indledt insolvensbehandling i henhold til stk. 1, bliver enhver insolvensbehandling, som senere indledes i henhold til stk. 2, en sekundær insolvensbehandling.

[...]«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

6 Den 18. august 2020 indgav Land Berlin (delstaten Berlin) en begæring til Amtsgericht Charlottenburg (byretten i Charlottenburg, Tyskland) om indledning af insolvensbehandling af DL (herefter »skyldneren«). På tidspunktet for begæringen havde skyldneren bopæl i Berlin (Tyskland), Monaco, Los Angeles (Amerikas Forenede Stater) og på øen Saint-Barthélemy (fransk oversøisk område). Han var formand for tilsynsrådet for Landbell AG, et aktieselskab efter tysk ret, der havde hjemsted i Mainz. Hans formue bestod af et bankindestående i Monaco samt kapitalandele i selskaber efter monegaskisk ret, som ejede tilgodehavender, et værdipapirdepot og kapitalandele i selskaber i Tyskland.

7 Ved kendelse af 27. juli 2021 afviste Amtsgericht Charlottenburg (byretten i Charlottenburg) denne begæring på grund af manglende stedlig kompetence.

8 Den 29. juni 2022 ophævede Landgericht Berlin (den regionale appeldomstol i Berlin, Tyskland), for hvilken der var indbragt en »omgående kære« (»sofortige Beschwerde«) af Finanzamt Wilmersdorf (skatte- og afgiftsmyndigheden i Wilmersdorf, Tyskland) i sin egenskab af kreditor, denne kendelse og hjemviste sagen til Amtsgericht Charlottenburg (byretten i Charlottenburg), hvor begæringen oprindeligt var blevet indgivet. Landgericht Berlin (den regionale appeldomstol i Berlin) fandt, at centret for skyldnerens hovedinteresser var det sted, hvorfra denne udøvede sin aktivitet som selvstændigt erhvervsdrivende som formand for tilsynsrådet.

9 Landgericht Berlin (den regionale appeldomstol i Berlin) fastslog nærmere i sin kendelse af 29. juni 2022, at skyldneren som følge af sin funktion som formand for tilsynsrådet i et tysk aktieselskab var »selvstændigt erhvervsdrivende« som omhandlet i artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, første punktum, i forordning 2015/848. Den anvendte imidlertid ikke den formodning, der er fastsat i denne bestemmelse, hvorefter centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig på dennes »hovedforretningssted«, medmindre andet godtgøres. Først henviste denne retsinstans til begrebet »forretningssted« som defineret i samme forordnings artikel 2, nr. 10), og den anførte, at skyldneren i forbindelse med sin aktivitet som selvstændigt erhvervsdrivende ikke anvendte menneskelige midler eller materielle aktiver, hverken i Tyskland eller andetsteds. Dernæst konkluderede den, idet den anvendte den i artikel 3, stk. 1, første afsnit, andet punktum, i forordning 2015/848 fastsatte definition, hvorefter centret for skyldnerens hovedinteresser er det »sted, hvor skyldneren normalt forvalter sine interesser, og som er identificerbart for tredjemand«, at de tyske retter havde international kompetence til at indlede insolvensbehandling.

10 Skyldneren, som betvivler de tyske retters internationale kompetence, har anlagt sag (»Rechtsbeschwerde«) ved Bundesgerichtshof (forbundsdomstol, Tyskland), som er den forelæggende ret. Skyldneren har nedlagt påstand om ophævelse af den af Landgericht Berlin (den regionale appeldomstol i Berlin) trufne afgørelse og om afvisning af kreditors omgående kære.

11 Den forelæggende ret er af den opfattelse, at de tyske domstoles internationale kompetence skal vurderes henset til artikel 3, stk. 1, i forordning 2015/848.

12 Den har i denne henseende for det første anført, at i henhold til artikel 3, stk. 1, første afsnit, i denne forordning har retterne i den medlemsstat, på hvis område centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig, kompetence til at indlede insolvensbehandling. I henhold til denne bestemmelses ordlyd er »[c]entret for skyldnerens hovedinteresser [...] det sted, hvor skyldneren normalt forvalter sine interesser, og som er identificerbart for tredjemand«. I det særlige tilfælde, hvor skyldneren er en selvstændig erhvervsdrivende fysisk person, fastsætter nævnte forordnings artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, en afkræftelig formodning om, at centret for denne persons hovedinteresser er vedkommendes »hovedforretningssted«. For enhver anden fysisk persons vedkommende anses centret for den fysiske persons hovedinteresser, jf. samme forordnings artikel 3, stk. 1, fjerde afsnit, første punktum, for at være det sted, hvor vedkommende har sit sædvanlige opholdssted, medmindre andet godtgøres.

13 Den forelæggende ret er i lighed med Landgericht Berlin (den regionale appeldomstol i Berlin) af den opfattelse, at skyldneren på tidspunktet for begæringen om indledning af insolvensbehandling var »selvstændigt erhvervsdrivende« som omhandlet i artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, første punktum, i forordning 2015/848.

14 Ifølge den forelæggende ret skal disse begreber undergives en selvstændig EU-retlig fortolkning. En aktivitet som selvstændigt erhvervsdrivende er kendetegnet dels ved, at den pågældende person udøver sin virksomhed i eget navn, for egen regning og på eget ansvar, dels ved, at den pågældende selv bærer den økonomiske risiko, der er forbundet med udøvelsen af denne virksomhed. Denne person handler for egen regning og på eget ansvar, tilrettelægger frit den måde, hvorpå vedkommendes arbejde udføres, og modtager vederlag, der udgør den pågældendes indkomst.

15 I hovedsagen er disse betingelser opfyldt for skyldneren, eftersom denne var formand for tilsynsrådet for et tysk aktieselskab, og idet tilsynsrådet i medfør af tysk selskabsret ikke modtog instrukser fra aktieselskabets direktion. Desuden kan skyldner ifølge det af Landgericht Berlin (den regionale appeldomstol i Berlin) fastslåede have båret en med vederlaget forbundet risiko.

16 For det andet anses centret for en selvstændigt erhvervsdrivende fysisk persons hovedinteresser henhold til artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, første punktum, i forordning (EU) 2015/848 for at være dennes hovedforretningssted. Ved »forretningssted« som omhandlet i denne forordnings artikel 2, nr. 10), forstås ethvert sted, hvorfra en skyldner udøver en ikkeforbigående økonomisk aktivitet under anvendelse af menneskelige midler og materielle aktiver.

17 Henset til Landgericht Berlins (den regionale appeldomstol i Berlin) konstatering af, at formodningen i artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, første punktum, i forordning 2015/848 ikke finder anvendelse, fordi skyldneren i forbindelse med sin aktivitet som selvstændigt erhvervsdrivende ikke anvendte menneskelige midler eller materielle aktiver, nærer den forelæggende ret tvivl om, hvorvidt et sådant krav er relevant for fastlæggelsen af hovedforretningsstedet for en fysisk person, der er selvstændigt erhvervsdrivende.

18 Hvis dette krav var påkrævet, ville det ifølge den forelæggende ret skulle lægges til grund, at skyldneren ikke har et »forretningssted« som omhandlet i artikel 2, nr. 10), i forordning 2015/848. Der opstår således spørgsmålet om, hvorvidt det sted, hvor aktiviteten som selvstændigt erhvervsdrivende udøves i overensstemmelse med denne forordnings artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, første punktum, kan formodes at være det sted, hvor centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig, medmindre andet godtgøres.

19 Hvis dette andet spørgsmål skal besvares bekræftende, ville der i henhold til artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, første punktum, i forordning (EU) 2015/848 gælde en afkræftelig formodning om, at centret for skyldnerens hovedinteresser også befinder sig på tysk område.

20 Såfremt de to foregående spørgsmål besvares benægtende, opstår derimod spørgsmålet, om formodningen i denne forordnings artikel 3, stk. 1, fjerde afsnit, første punktum, finder anvendelse, og om en fysisk person, der ikke har et »forretningssted« som omhandlet i samme forordnings artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, første punktum, for så vidt angår sin aktivitet som selvstændigt erhvervsdrivende er omfattet af begrebet »enhver anden fysisk person« som omhandlet i den første bestemmelse.

21 Den forelæggende ret har i denne henseende præciseret, at Landgericht Berlin (den regionale appeldomstol i Berlin) har set bort fra formodningen i artikel 3, stk. 1, fjerde afsnit, første punktum, i forordning 2015/848 og har anvendt denne forordnings artikel 3, stk. 1, første afsnit, andet punktum. Hvis den i artikel 3, stk. 1, fjerde afsnit, første punktum, i denne forordning fastsatte formodning er relevant, vil skyldnerens sædvanlige opholdssted på tidspunktet for begæringen om indledning af insolvensbehandling først skulle fastlægges. Derpå vil det skulle undersøges, om faktiske omstændigheder, der først skal fastslås, gør det muligt at afkræfte denne formodning. En sådan fortolkning ville kræve, at kendelsen fra Landgericht Berlin (den regionale appeldomstol i Berlin) ophæves.

22 På denne baggrund har Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) besluttet at udsætte sagen og forelægge følgende præjudicielle spørgsmål for Domstolen:

»1) Skal artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, første punktum, [i forordning 2015/848,] sammenholdt med artikel 2, nr. 10), [heri,] fortolkes således, at stedet, hvorfra en selvstændigt erhvervsdrivende fysisk person udøver aktivitet, udgør et forretningssted, også når aktiviteten ikke udøves under anvendelse af menneskelige midler og materielle aktiver?

2) Såfremt det første spørgsmål besvares benægtende: Skal artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, første punktum, i forordning [...] 2015/848 fortolkes således, at for selvstændigt erhvervsdrivende fysiske personer, der ikke har et forretningssted som omhandlet i artikel 2, nr. 10), i forordning [...] 2015/848, anses centret for deres hovedinteresser for at være det sted, hvorfra den selvstændige virksomhed udøves, medmindre andet godtgøres?

3) Såfremt det andet spørgsmål besvares benægtende: Skal artikel 3, stk. 1, i forordning [...] 2015/848 fortolkes således, at for selvstændigt erhvervsdrivende fysiske personer, der ikke har et forretningssted som omhandlet i artikel 2, nr. 10), i forordning (EU) 2015/848, anses centret for deres hovedinteresser i henhold til artikel 3, stk. 1, fjerde afsnit, første punktum, for at være det sted, hvor vedkommende har sit sædvanlige opholdssted, medmindre andet godtgøres?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Indledende bemærkninger

23 Skyldneren har i sit skriftlige indlæg anfægtet den forelæggende rets vurdering af, at han på tidspunktet for begæringen om indledning af insolvensbehandling var »selvstændigt erhvervsdrivende« som omhandlet i artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, første punktum, i forordning

2015/848. Ifølge skyldneren er den virksomhed, som han udøver i sin egenskab af formand for tilsynsrådet, som i øvrigt kun er sekundær, ikke omfattet af dette begreb, henset til betingelserne for udøvelsen af denne virksomhed.

24 Det fremgår af fast retspraksis, at der er en formodning om, at de spørgsmål om EU-rettens fortolkning, som den nationale ret har forelagt på baggrund af de retlige og faktiske omstændigheder, som den har ansvaret for at fastlægge – og hvis rigtighed det ikke tilkommer Domstolen at efterprøve – er relevante. Domstolen kan kun afvise at træffe afgørelse om en anmodning fra en national ret, hvis det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, såfremt problemet er af hypotetisk karakter, eller såfremt Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan give en hensigtsmæssig besvarelse af de forelagte spørgsmål (dom af 22.9.2016, Breitsamer und Ulrich, C-113/15, EU:C:2016:718, præmis 33 og den deri nævnte retspraksis).

25 Denne formodning om spørgsmålets relevans kan ikke tilbagevises alene ved, at en af parterne i hovedsagen har bestridt visse faktiske omstændigheder, som det ikke tilkommer Domstolen at vurdere rigtigheden af, og som er afgørende for fastlæggelsen af tvistens genstand (dom af 22.9.2016, Breitsamer und Ulrich, C-113/15, EU:C:2016:718, præmis 34 og den deri nævnte retspraksis).

26 Som anført i nærværende doms præmis 13 har den forelæggende ret i det foreliggende tilfælde udtrykkeligt anført, at den ikke har rejst tvivl om den af Landgericht Berlin (den regionale appeldomstol i Berlin) konstaterede omstændighed, hvorefter skyldneren på tidspunktet for begæringen om indledning af insolvensbehandling var »selvstændigt erhvervsdrivende« som omhandlet i artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, i forordning 2015/848. Det fremgår af begrundelsen for forelæggelsesafgørelsen, at den forelæggende ret med sine præjudicielle spørgsmål nærmere bestemt ønsker oplyst, om formodningen i denne bestemmelse kan anvendes på denne debitor, selv om hans virksomhed, der således betegnes som »selvstændigt erhvervsdrivende«, ikke kræver nogen menneskelige midler eller materielle aktiver, hverken inden for det tyske område eller andetsteds.

27 Under disse omstændigheder skal de forelagte spørgsmål besvares ud fra den forudsætning, som den forelæggende ret har lagt til grund, nemlig at skyldneren på tidspunktet for begæringen om indledning af insolvensbehandling var »selvstændigt erhvervsdrivende« som omhandlet i artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, i forordning 2015/848. Denne forudsætning henhører under de faktiske omstændigheder i hovedsagen, som det ikke tilkommer Domstolen at efterprøve.

Det første spørgsmål

28 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, i forordning 2015/848 skal fortolkes således, at begrebet »hovedforretningssted« for en fysisk person, der er selvstændigt erhvervsdrivende som omhandlet i denne bestemmelse, svarer til begrebet »forretningssted« som defineret i denne forordnings artikel 2, nr. 10).

29 I henhold til artikel 3, stk. 1, første afsnit, i forordning 2015/848 har retterne i den medlemsstat, på hvis område centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig, kompetence til at indlede insolvensbehandling, som i forordningen benævnes »hovedinsolvensbehandling«. Centret for skyldnerens hovedinteresser er det sted, hvor skyldneren normalt forvalter sine interesser, og som er identificerbart for tredjemand.

30 Denne forordnings artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, bestemmer, at for en selvstændigt erhvervsdrivende fysisk person anses centret for dennes hovedinteresser for at være denne persons hovedforretningssted, medmindre andet godtgøres.

31 I det foreliggende tilfælde har den forelæggende ret fortolket begrebet »hovedforretningssted« som omhandlet i artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, i forordning 2015/848 i lyset af begrebet »forretningssted« som defineret i denne forordnings artikel 2, nr. 10). Den forelæggende ret nærer tvivl om, hvorvidt dette sted, henset til denne definition, også udgør et »forretningssted« i fraværet af menneskelige midler og materielle aktiver.

32 Det bemærkes i denne forbindelse, at der i den tyske sprogversion af forordning 2015/848 er en sproglig nærhed mellem ordene »forretningssted« (»Niederlassung«) og »hovedforretningssted« (»Hauptniederlassung«).

33 Som Europa-Kommissionen har gjort gældende i sit indlæg, findes denne nærhed imidlertid ikke i andre sprogversioner af denne forordning, der anvender semantisk forskellige udtryk, såsom bl.a. den engelske version (»establishment« og »principal place of business«), den spanske version (»establecimiento« og »centro principal de actividad«), den franske version (»établissement« og »lieu d'activité principal«), den italienske version (»dipendenza« og »sede principale di attività«), den polske version (»oddział« og »główne miejsce wykonywania tej działalności«) eller den svenske version (»driftställe« og »huvudsakligt verksamhetsställe«).

34 Det følger derfor af fast retspraksis, at behovet for en ensartet fortolkning af en bestemmelse i EU-retten i tilfælde af forskelle mellem flere sprogudgaver af denne kræver, at den omhandlede bestemmelse fortolkes ud fra sammenhængen og formålet med det regelsæt, hvori den udgør et element (dom af 9.9.2020, TMD Friction og TMD Friction EsCo, C-674/18 og C-675/18, EU:C:2020:682, præmis 89 og den deri nævnte retspraksis).

35 Hvad for det første angår den sammenhæng, som lovgivningen indgår i, skal det fastslås, at begrebet »forretningssted« som omhandlet i artikel 2, nr. 10), i forordning 2015/848 anvendes i denne forordnings artikel 3, stk. 2, som fastsætter kriteriet for international kompetence til at indlede insolvensbehandling i en anden medlemsstat end den, hvor centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig som omhandlet i forordningens artikel 3, stk. 1.

36 Befinder centret for skyldnerens hovedinteresser sig på en medlemsstats område, har retterne i en anden medlemsstat ifølge samme forordnings artikel 3, stk. 2, kun kompetence til at indlede insolvensbehandling mod denne skyldner, hvis den pågældende har et forretningssted på denne anden medlemsstats område.

37 Det fremgår desuden af artikel 3, stk. 3, i forordning 2015/848, at når der er indledt en insolvensbehandling i henhold til denne artikels stk. 1, er enhver insolvensbehandling, der senere indledes i henhold til samme artikels stk. 2, en sekundær insolvensbehandling.

38 EU-lovgiver har således valgt at foretage en klar sondring mellem på den ene side hovedinsolvensbehandlingen som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i forordning 2015/848 og på den anden side den sekundære insolvensbehandling, der er omhandlet i forordningens artikel 3, stk. 2. Som det fremgår af 23., 24., 37. og 38. betragtning til denne forordning, udgør tilstedeværelsen i en medlemsstat af et »forretningssted« som defineret i samme forordnings artikel 2, nr. 10), imidlertid kun det afgørende kriterium for indledningen af en sekundær insolvensbehandling i denne medlemsstat. Dette begreb kan følgelig ikke være relevant inden for rammerne af denne forordnings artikel 3, stk. 1.

39 En sådan fortolkning er for det andet i overensstemmelse med formålet med forordning 2015/848, som er at sikre retssikkerheden og forudsigeligheden ved fastlæggelsen af den kompetente ret på grundlag af objektive kriterier (jf. i denne retning dom af 16.7.2020, Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, præmis 20).

40 Dette formål ville imidlertid blive bragt i fare i tilfælde af en overensstemmelse mellem begrebet »hovedforretningssted« som omhandlet i artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, i forordning 2015/848 og begrebet »forretningssted« som omhandlet i denne forordnings artikel 2, nr. 10), hvilket ville skabe en sammenblanding af de relevante kriterier for indledning af på den ene side en hovedinsolvensbehandling og på den anden side en sekundær insolvensbehandling.

41 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, i forordning 2015/848 skal fortolkes således, at begrebet »hovedforretningssted« for en selvstændigt erhvervsdrivende fysisk person som omhandlet i denne bestemmelse ikke svarer til begrebet »forretningssted« som defineret i denne forordnings artikel 2, nr. 10).

Det andet spørgsmål

42 Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, i forordning 2015/848 skal fortolkes således, at det for så vidt angår en selvstændigt erhvervsdrivende fysisk person kan formodes, at centret for denne persons hovedinteresser befinder sig på nævnte persons hovedforretningssted, medmindre andet godtgøres, selv om dette erhverv ikke kræver nogen menneskelige midler eller materielle aktiver.

43 Som det fremgår af artikel 3, stk. 1, første afsnit, i forordning 2015/848, er centret for skyldnerens hovedinteresser det generelle tilknytningskriterium for at afgøre den internationale kompetence med henblik på indledning af insolvensbehandlingen. I det særlige tilfælde, hvor skyldneren er en selvstændigt erhvervsdrivende fysisk person, fastsætter denne forordnings artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, en afkræftelig formodning om, at centret for denne persons hovedinteresser er vedkommendes hovedforretningssted.

44 Domstolen har i første række fastslået, at »centret for skyldnerens hovedinteresser« som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i forordning 2015/848 skal fastlægges efter en samlet vurdering af alle de kriterier, som er objektive og identificerbare for tredjemand, navnlig kreditorerne, og som kan fastlægge det faktiske sted, hvor skyldneren normalt forvalter sine interesser (jf. i denne retning dom af 16.7.2020, Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, præmis 22).

45 Det følger af selve ordlyden af artikel 3, stk. 1, første afsnit, i forordning 2015/848 dels, at ovenstående betragtninger gælder uden forskel for enhver skyldner, hvad enten der er tale om selskaber, juridiske personer eller fysiske personer, dels at EU-lovgiver med anvendelsen af begrebet »interesse« i denne bestemmelse har haft til hensigt at dække al økonomisk aktivitet i almindelighed.

46 For det første gælder dette generelle tilknytningskriterium for at afgøre den internationale kompetence med henblik på indledning af insolvensbehandlingen samt den tilgang, der er støttet på kriterier, som er objektive og identificerbare for tredjemand, som skal benyttes for at anvende førstnævnte kriterium, således ligeledes for selvstændigt erhvervsdrivende fysiske personer (jf. i denne retning dom af 16.7.2020, Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, præmis 23). Hvad for det andet angår begrebet »interesser« som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i forordning 2015/848 er de kriterier, der gør det muligt at fastlægge centret for en fysisk persons hovedinteresser, de samme, uanset om denne person er selvstændigt erhvervsdrivende eller ej, for så vidt som disse kriterier vedrører sidstnævnte persongruppes økonomiske aktivitet.

47 Hvad angår en fysisk person, der ikke er selvstændigt erhvervsdrivende, har Domstolen imidlertid præciseret, at de relevante kriterier for fastlæggelsen af centret for en sådan persons hovedinteresser er dem, der bl.a. vedrører vedkommendes økonomiske situation, hvilket svarer til det sted, hvor personen forvalter sine økonomiske interesser, og hvor størstedelen af den pågældendes indtægter oppebæres og bruges, eller det sted, hvor størstedelen af dennes aktiver befinder sig (jf. analogt dom af 16.7.2020, Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, præmis 24).

48 Hvad i anden række angår den afkræftelige formodning i artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, i forordning 2015/848 følger det af selve ordlyden af denne bestemmelse, sammenholdt med samme forordnings artikel 3, stk. 1, første afsnit, at en selvstændigt erhvervsdrivende fysisk person, medmindre andet godtgøres, anses for normalt at forvalte sine interesser på sit hovedforretningssted, eftersom der er stor sandsynlighed for, at dette sted svarer til centret for vedkommendes hovedinteresser. Således har retterne i den medlemsstat, hvor dette forretningssted befinder sig, så længe denne formodning ikke afkræftes, international kompetence til at indlede insolvensbehandlingen mod den nævnte fysiske person.

49 I denne henseende er den omstændighed alene, at den pågældendes aktivitet som selvstændigt erhvervsdrivende ikke kræver nogen materielle aktiver eller menneskelige midler, ikke i sig selv tilstrækkeligt til at afkræfte denne formodning.

50 Selv om beliggenheden af skyldnerens materielle aktiver eller de eventuelle menneskelige midler, der anvendes ved den pågældendes aktivitet som selvstændigt erhvervsdrivende, udgør kriterier, som er objektive og identificerbare for tredjemand, og som kan tages i betragtning ved fastlæggelsen af det sted, hvor skyldneren normalt forvalter sine interesser, kan den formodning, der er nævnt i denne doms foregående præmis, således kun afkræftes efter en samlet vurdering af en række af kriterier, som er objektive og identificerbare for tredjemand (jf. analogt dom af 16.7.2020, Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, præmis 28).

51 Denne formodning ville desuden blive frataget sin effektive virkning, hvis den skulle fortolkes således, at den nødvendigvis kræver tilstedeværelsen af materielle aktiver eller menneskelige midler på den pågældendes hovedforretningssted. Som Kommissionen i det væsentlige har anført i sit indlæg, kan aktiviteten som selvstændigt erhvervsdrivende nemlig efter selve sin art

udøves uden sådanne aktiver eller menneskelige midler, således at et sådant krav ville udelukke et betydeligt antal personer, der udøver et sådant erhverv eller en sådan aktivitet, fra anvendelsesområdet for den nævnte formodning.

52 I den foreliggende sag fremgår det af den forelæggende rets oplysninger, at Landgericht Berlin (den regionale appeldomstol i Berlin) fastslog, at skyldneren i forbindelse med sin aktivitet som selvstændigt erhvervsdrivende som formand for tilsynsrådet for et tysk aktieselskab ikke anvendte menneskelige midler eller materielle aktiver, hverken på det nationale område eller andetsteds.

53 Selv om tilstedeværelsen af sådanne menneskelige midler eller materielle aktiver ikke er afgørende for fastlæggelsen af centret for en persons hovedinteresser, tilkommer det ikke desto mindre den kompetente ret under hensyntagen til de kriterier, der er nævnt i denne doms præmis 47, at afgøre, hvor centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig, idet den skal tage hensyn til samtlige omstændigheder, som er objektive og identificerbare for tredjemand, og som vedrører skyldnerens økonomiske situation, såsom bl.a. de forhold, der gør det muligt at fastlægge det sted, hvor denne person forvalter sine økonomiske interesser, og hvor størstedelen af dennes indtægter oppebæres og anvendes.

54 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det andet spørgsmål besvares med, at artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, i forordning 2015/848 skal fortolkes således, at for så vidt angår en selvstændigt erhvervsdrivende fysisk person anses centret for denne persons hovedinteresser, medmindre andet godtgøres, for at være det sted, hvor den nævnte persons hovedforretningssted befinder sig, selv om dette erhverv ikke kræver nogen menneskelige midler eller materielle aktiver.

Det tredje spørgsmål

55 Under hensyn til besvarelsen af det andet spørgsmål er det ufornødent at besvare det tredje spørgsmål.

Sagsomkostninger

56 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Ottende Afdeling) for ret:

1) Artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2015/848 af 20. maj 2015 om insolvensbehandling

skal fortolkes således, at

begrebet »hovedforretningssted« for en selvstændigt erhvervsdrivende fysisk person som omhandlet i denne bestemmelse ikke svarer til begrebet »forretningssted« som defineret i denne forordnings artikel 2, nr. 10).

2) Artikel 3, stk. 1, tredje afsnit, i forordning 2015/848

skal fortolkes således, at

for så vidt angår en selvstændigt erhvervsdrivende fysisk person anses centret for denne persons hovedinteresser, medmindre andet godtgøres, for at være det sted, hvor den nævnte persons hovedforretningssted befinder sig, selv om dette erhverv ikke kræver nogen menneskelige midler eller materielle aktiver.

Underskrifter